

9. Степовик Д. Візантологія. – Івано-Франківськ, 2002.
10. Терновский Ф. А. Греко-восточная Церковь в период Вселенских соборов. – К., 1883.
11. Удальцова З. В. Идеино-политическая борьба в ранней Византии. – М., 1974.
12. Дьяконов А. П. Иоанн Ефесский и его церковно-исторические труды. – СПб., 2006., с. 65. 337
13. Летопись византийца Феофана от Диоклетиана до царей Михаила и сына його Феофилакта / Пер. В. И. Оболенского и Ф. А. Терновского. – М., 1884.
14. Филарет (Гумилевский), архиеп. Исторический обзор песнопевцев и песнопения греческой церкви. – СПб. 1902., с. 168 – 172.
15. Фрейберг Л.А. Византийская поэзия IV-X вв. и античные традиции // Византийская литература / Отв. ред. Аверинцев С. С. – М., 1974.
16. Храм святой Софии в Царьграде. Изд. Акционерного общества «Биохромъ». – [Б. м.], [Б. р.].

І. М. ПРЕЛОВСЬКА

**Відображення в гомілетичній спадщині
митрополита УАПЦ Василя Липківського
його ставлення до інших Церков
(до 150-ої річниці (7/19 березня 1864 р. –
27 листопада 1937 р.) з дня народження
митрополита УАПЦ Василя Липківського)**

Статтю присвячено огляду гомілетичних творів митрополита УАПЦ Василя Липківського. Головну увагу звернуто на виявлені документальні матеріали, зокрема церковні проповіді про його ставлення до інших Церков.

Ключові слова: документальні джерела, гомілетичні твори, митрополит Василь Липківський, Українська Автокефальна Православна Церква (1921 – 1930).

19 березня 2014 р. виповнилося 150 років від дня народження Митрополита Української Автокефальної Православної Церкви Василя Костянтиновича Липківського (7/19 березня 1864 р., с. Попудня Липовецького пов. на Київщині – 27 листопада 1937 р., м. Київ) – першого митрополита Київського і всієї України УАПЦ, редактора і авто-

ра низки статей часопису УАПЦ “Церква і Життя”, автора перекладів українською мовою Божественної Літургії Св. Іоана Золотоустого, богослужбових книг, проповідей на неділі і свята та на Апостольські послання, історичних праць про Українську Церкву, епістолярію.

Окремий напрямок для дослідження друкованих джерел з історії УАПЦ 1917–1937 рр. складають твори одного з найвидатніших діячів автокефального руху – о. митрополита Василя Липківського. Через нетривале існування УАПЦ в УСРР у 1920-ті рр. його церковні твори, в т. ч. написані для церковної проповіді в храмі під час богослужіння, не були опубліковані за його життя. Лише після 1991 р. в Україні з’явилися окремі публікації¹ та дослідження з цієї проблеми².

В останнє десятиліття свого життя (1927–1937), коли митрополит Василь Липківський поневірявся і був відлучений церковного служіння, ним було написано цілу низку церковних праць, в т.ч. проповідей. Можна висловити припущення, що щось подібне за змістом він виголошував в Софійському соборі в Києві та інших храмах під час богослужіння, але тексти проповідей, які були оприлюднені в діаспорних виданнях в післявоєнний час, писалися митрополитом як церковно-літературні твори без сподівання на те, що вони пролунають в храмі.

У вступному слові до видання листів митрополита УАПЦ Василя Липківського о. Петро Маєвський повідомляє, що одержав від нього загалом 19 листів, в яких надійшло близько 110 проповідей (разом вийшло 150 проповідей на євангельські теми і 50 – на апостольські)³. Священик Петро Маєвський вперше видав ці проповіді у 1934–1935 рр. в м. Вінніпегу.

У своїх проповідях митрополит відгукувався на актуальні проблеми життя. Наприклад аргументи проти звинувачень у протестантських та унійних ухилах УАПЦ містять проповіді Василя Липківського, який критикує діяльність римських пап по підбиттю українського народу в унію. Походження цих звинувачень відоме. Джерелом інформації щодо відпадиння УАПЦ від Православ’я і неминучого приєднання її до уніатської Церкви завдяки діяльності митрополита УГКЦ Андрея Шептицького були представники монархічних православних осередків.

Наприклад, УКРАЇНПРЕС’у з Тарнівського осередку інтернованих вояків у повідомленні № 62 від 25 червня 1921 р. у рубриці

¹ Зінченко А. Слово заключне і праведне. Проповіді та лист митрополита Василя Липківського. (Публікація разом з Леонідом Пилявцем) // Київська старовина. – 1994. – №1. – С. 110–123.

² Зінченко А. Благочинство Василя Липківського // Київська старовина. – 1993. – № 5. – С. 104–125.

³ Митрополит Василь Липківський. Листи (1933–1937). – Торонто: Вид. Українського Православного Братства ім. Митрополита Василя Липківського, З.Д.А. – 1980. – 167 с.

«ЦЕРКОВНА СПРАВА НА УКРАЇНІ» повідомляв: «Більшість московських священників оголосили українську церкву Галиц[ь]ко-українською або «хохлацькою» ересью і намагаються спровокувати головним чином темне селянство, граючи на його релігійних почуттях. Ці священники намагаються довести, що автокефалія української церкви є ні що інше, як заходи Римського престолу, щоб повернути «Маларосов» на католицтво. Як аргумент своїх доводів указують на заходи мітр[ополита Андрея] Шептицького. Українізацію церкви звать «схованою унією». Це викликає ненависть серед несвідомих елементів і обурення серед свідомого селянства. Цікаво підкреслити, що ці «заходи» московського ієрейства знаходять[ь] негласне співчуття й підтримку у більшовицької влади. Протестанти проти такої провокації риз[и]кують, часто густо бути заарештованими як контрреволюціонери»⁴.

«Проповіді на неділі і свята. Слово Христове до українського народу» були написані як літературні твори, хоча не можна виключати, що певні записи велися Василем Липківським тоді, коли він впродовж своєї пресвітерської, а потім архієрейської діяльності виголошував проповіді в храмі. Ці промови упорядковані згідно річному колу богослужінь (в підзаголовках до проповідей вказано в яку неділю її виголошено). Кожна з них має тему, яка пов'язана з Святим Письмом і має певне тематичне спрямування.

Критики сучасного митрополиту УАПЦ Василю Липківському життя в проповідях мало. Ще менше там відомостей про карально-репресивні заходи тогочасної радянської влади. У своїх проповідях він критикував марксизм⁵, нову владу⁶, матеріалізм⁷, інші церковні напрями, які ширили про УАПЦ всілякі наклепи та звинувачення в політиканстві⁸. Відгукнувся митрополит УАПЦ і на факти свідомого і вимушеного зречення священства, коли «щоб одержати хлібний пайок... Продає наш землячок і себе і рідного брата і батька, і гуртом і в роздріб»⁹. Одну з останніх публікацій публічних промов митрополита УАПЦ о. Василя Липківського здійснив Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України¹⁰.

В тексті проповіді «Страждання Божої Матері і важка доля українського народу», самодержавницькі стремління папсько-

⁴ ЦДАВО України. – Ф. 4465. – Оп. 1. – Спр. 1029. – Арк. 43. Копія. Машинопис.

⁵ Митрополит Василь Липківський. Проповіді на неділі й свята. Слово Христове до українського народу. – Торонто: Українське Православне Братство ім. Митрополита Василя Липківського, З.Д.А., 1988. – С. 18.

⁶ Митрополит Василь Липківський. Проповіді на неділі й свята... – С. 21.

⁷ Митрополит Василь Липківський. Проповіді на неділі й свята... – С. 213.

⁸ Митрополит Василь Липківський. Проповіді на неділі й свята... – С. 224.

⁹ Митрополит Василь Липківський. Проповіді на неділі й свята... – С. 52.

¹⁰ Ільченко І., Пилявець Л.Б., Преловська І. Три промови Василя Липківського /

го престолу, унійну діяльність Польщі у ХУІ ст.¹¹, протестантські розгалуження, такі як «лютерани, кальвіністи, методисти, євангеліки» (проповідь «Проти партійності в Церкві й на захист єднання і Хреста Христового») ні про які теоретичні чи практичні запровадження протестантської ідеології немає мови. Навпаки, митрополит УАПЦ Василь Липківський критикує їх за відхід від Христової істини, народних традицій. Він також заперечував твердження про те, що український народ прийняв християнську віру часів князя Володимира Великого від Риму¹².

Така критика Римських пап поєднується з критикою соціальною. В одній з проповідей митрополит УАПЦ писав: «Керівники Церков – князі і владики їхні – вони ні на яке замирення не здатні, бо вони засвоюють Христа і Його благодать навіть не Церкві своїй, а особі своїй. От римський папа оголосив себе заступником Христа на землі і твердить, що лише за ним Христос і Його благодать, і хто не з ним, той не має ні Христа, ні Його благодаті [...] От єпископи інших Церков оголосили лише себе заступниками апостолів і твердять, що лише з ними Христос, що лише через їхні руки подає Він свою благодать Церкві. Чи можуть же ці руки від такої власности відмовитись?»¹³.

Особливої уваги заслуговує та частина гомілетичної спадщини митрополита УАПЦ Василя Липківського, де він піддає критиці Російську Православну Церкву за її діяльність в минулому по відношенню до Української Церкви, а також сучасні йому дії єпископату по відношенню до Української Автокефальної Православної Церкви (проповідь «Зустріч старого праведного Симеона з Христом і молодого розпутного сина з батьком, та розуміння цих двох зустрічей»)¹⁴. Він критикував ієрархів за хизування Христовою благодаттю по відношенню до нібито недійсної благодатності УАПЦ (проповідь «Благодатний Христовий невід і життєве море»)¹⁵.

Митрополит УАПЦ засудив їх нехристиянську погордливість (проповідь «Різні виявлення віри в Христа»), самодержавний

¹¹ Митрополит Василь Липківський. Проти наклепів, ніби Українська Автокефальна Церква прямує до унії (Проповідь на 8-му неділю після Тройці) // Церква й Життя. – 1969. – № 4/73 за липень-серпень. – Рік XIII. – С. 3-5.

¹² Митрополит Василь Липківський. Проти твердження, ніби український нарід охрестився в римо-католицькій вірі // Церква й Життя. – 1972. – № 1/88 за січень-лютий. – Рік XVI. – С. 3-6.

¹³ Митрополит Василь Липківський. Христос, як предмет суперечок – вільність благодати св. Духа. (Проповідь на Стрітіння) // Церква й Життя. – 1968. – № 1/70 за січень-лютий. – Рік XIII. – С. 3-4.

¹⁴ Митрополит Василь Липківський. Зустріч старого праведного Симеона з Христом і молодого розпутного сина з батьком, та розуміння цих двох зустрічей // Церква й Життя. – 1968. – № 1/64 за січень-лютий. – Рік XII. – С. 3-5.

¹⁵ Митрополит Василь Липківський. Благодатний Христовий невід і життєве море // Церква й Життя. – 1968. – № 3/66 за травень-червень. – Рік XII. – С. 3-5.

єпископський устрій Російської церкви (проповідь «Власть прощати гріхи й накладати заборони та відлучення»), примусове зросійщення українського народу в минулому (проповідь «Заведення христової віри серед нашого народу і значення її для нашого народу»), відкремлення від потреб сучасного життя і активний спротив появі Української автокефальної православної церкви¹⁶.

Окремо він згадав у проповіді тих, хто пішов до Соборно-Єпископської (обновленської) Церкви в Україні і також гостро критикував УАПЦ на чолі з митрополитом Василем Липківським за «неканонічність і безблагодатність» ієрархії цієї Церкви. Сам митрополит так відізвався про них: «І от в останній час, т. зв. обновленське єпископство та священницьке товариство цілим своїм синодом, і навіть собором, намагалось затулити від нас Христа, сховати Його в свій намет. Уже й з наших т. зв. “соборні єпископи” що вже й без священників хотять обійтися, лише з себе будують в Україні намет для Христа. Це Павло Погорілко, Теофіл Булдовський, та приєднався до них й Йоаникій Соколовський, що недавно приїжджав до Києва, ще як заступник московського патріарха»¹⁷.

Очевидно, що «Проповіді на неділі і свята. Слово Христове до українського народу» були написані більше як літературні твори, хоча не можна виключати, що певні записи велися прот. Василем Липківським тоді, коли він впродовж своєї пресвітерської, а потім архиєрейської діяльності виголошував проповіді в храмі. Ці промови упорядковані згідно річному колу богослужінь (в підзаголовках до тем проповідей вказано в яку неділю її виголошується). Кожна з них має певну тему, яка пов'язана з Святим Письмом і має відповідне тематичне спрямування.

Критики сучасного митрополиту УАПЦ Василю Липківському життя в текстах мало. Ще менше там відомостей про карально-репресивні заходи тогочасної радянської влади. Але все-таки можна певні частини цих проповідей кваліфікувати як свідчення про репресивні заходи радянської влади проти церкви.

Наприклад в проповіді «Христова віра є просвіщення, а не затьмарення людини» (Неділя перед Водохрещам) митрополит Василь Липківський досить несподівано інтерпретує відомий вираз К. Маркса щодо релігії як опіуму для народу¹⁸. В цій же проповіді

¹⁶ Митрополит Василь Липківський. Відокремлення від життя – головна хиба старої Російської Церкви (проповідь на 18-ту неділю по Тройці) // Церква й Життя. – 1970. – № 5/80 за вересень-жовтень. – Рік ХІХ. – С. 3-5.

¹⁷ Митрополит Василь Липківський. Христос на Таворі й три намети ап. Петра для Христа і пророків (Прповідь – Преображення Господнє) // Церква й Життя. – 1970. – № 4/79 за липень-серпень. – Рік ХІХ. – С. 4-5.

¹⁸ Митрополит Василь Липківський. Проповіді на неділі й свята. Слово Христове до українського народу. – Торонто: Українське Православне Братство ім. Митрополита Василя Липківського, З.Д.А., 1988. – С. 18.

він критикує нову владу: «А от ті «специ» до полекшення життя, що їх дають безвірники: непримирима ворожість, безжалісність, безоглядне нищення тих, що ніби перешкоджають їх матеріальному добробуту – от це і є отрута, що губить життя...»¹⁹

У проповіді «Віра і жертва» (5 неділя Великого посту – Євр. 9: 11–14) він пише: «Браття! Сучасні керівники життя завзято беруться утворити свій рай на землі без Христа, без Бога, без душі, в авреолі матеріального добра. І які страшні гекатомби людей гинуть на жертвникові цього бога-мамони! Мільйони загинули й гинуть в морі хвиль після війн. А скільки жертв забрала зміна ладу капіталістичного на соціалістичний! Які гекатомби розстрілів, жертв голоду, заслання, тяжких пригод! Який моральний занепад пригнітив людність!»²⁰.

В іншій проповіді «Урочистий в'їзд Христа в Єрусалим, як творця нового релігійного життя та урочистий вхід нашої церкви в життя нашого народу» (Вербна Неділя) митрополит УАПЦ багато говорить про ті звинувачення, які часто лунали на адресу Української автокефальної церкви як зі сторони прихильників Українського екзархату, так і з боку атеїстів.

Митрополит УАПЦ Василь Липківський писав: «Багато є ворогів і нашої Української Автокефальної Церкви, що хотіли б придушити її життя. Це вороги-прихильники старої слов'янської церкви і вороги всякої церкви. Ті й другі ширять різні наклепи на нашу церкву, але сходяться в одному, найбільш безглуздому й чорному клепаї, кажуть ніби наша церква не є релігійна, а політична організація, кажуть конкретно, ніби наша церква то є петлюрівщина, то є українська контрреволюція...»²¹.

В цій же проповіді він продовжує: «В зв'язку з обвинуваченням в політиці нашу церкву, обвинувачують ті ж самі, цебто, обновленська, діяльна та безвірна церкви, в другому пугалі сучасних часів – в шовінізмі, цебто в тому, що ми своєю церковною працею утворюємо ніби то національну ворожнечу і в цьому відношенні називають нас «петлюрівщиною» ті несвідомі або злочинні люди, для яких все українське є разом з тим і петлюрівське. Але ніякого шовінізму наша Українська церква не утворює [...] А що не все українське є й петлюрівське, цьому вже Українська церква добре навчила і обновленців і безвірників і навіть тихонівців, бо всі вони вже взяли за українізацію...»²².

Відгукнувся митрополит УАПЦ і на факти свідомого і вимушеного зречення священства. В своїй проповіді «Шлях до життя дій-

¹⁹ Митрополит Василь Липківський. Проповіді на неділі й свята... – С. 21.

²⁰ Митрополит Василь Липківський. Проповіді на неділі й свята... – С. 213.

²¹ Митрополит Василь Липківський. Проповіді на неділі й свята... – С. 223.

²² Митрополит Василь Липківський. Проповіді на неділі й свята... – С. 224.

сний і обманий» (Неділя 30-та по Тройці): «Багато й тепер є учителів нових, що настирливо показують нові шляхи життя земного [...] Тепер кажуть: продай віру, продай Христа, продай церкву, продай вітчизну, продай душу – от усе це продай, тоді тільки будеш мати надію на товариство з нами в новому життю [...] А сучасні юнаки-законники перед вимогою – продай вічне, дороге задля здобуття тимчасового, нікчемного в новому житті – трохи помнуться та й продають [...] особливо на це квапливий наш брат, українець. Навіть духівництво, пан-отці, що десятки років священствували і вони безсоромно оголошують в часописах: Я ніколи не вірив в Бога, а обдурював нарід за поляниці, а зараз хочу стати чесним... щоб одержати хлібний пайок... Продає наш землячок і себе і рідного брата і батька, і гуртом і в роздріб, як кажуть»²³.

У своїх проповідях митрополит Василь Липківський торкався і теми служіння жіноцтва в Церкві, оскільки це питання неодноразово обговорювалося на зібраннях УАПЦ, зокрема на Другому Всеукраїнському православному церковному Соборі 17–30 жовтня 1927 року²⁴. Він зазначав, що окрім великого значення жінок у церковному житті, є таке сумне явище, коли українське жіноцтво «дуже вороже ставиться до нашої Української Церкви і складає з себе той тяжкий ґрунт, на який найбільше опираються сучасні книжники й фарисеї в боротьбі з нашою Церквою. І тут їх віддає на поталу фарисеям їх жіноча істота, їх легковірство, звичка до старого, жах перед змінами й легкість датися в облуду»²⁵.

Окрема велика збірка проповідей митрополита УАПЦ Василя Липківського вийшла друком до 1000-ліття Хрещення України-Руси²⁶. До 100-річчя народження Василя Липківського, яке відзначали у 1964 р., було видано «Проповіді на Апостольські Послання»²⁷. Це копії надісланих текстів його проповідей, які було укладено в окремий збірник. Оригінали та близько 30 текстів проповідей було втрачено. Текст було редактовано видавни-

²³ Митрополит Василь Липківський. Проповіді на неділі й свята... – С. 52.

²⁴ Документ № 44. Стенограма ранкового засідання 29 жовтня 1927 р. // Другий Всеукраїнський Православний Церковний Собор УАПЦ 17–30 жовтня 1927 р. Документи і матеріали. Серія «Джерела з історії Церкви в Україні», кн. 2 / Упорядники С. Білокінь, І. Преловська, І. Старовойтенко. – К.: Оранта, 2007. – С. 460-476.

²⁵ Митрополит Василь Липківський. Роль жіноцтва в церковно-християнському житті (проповідь неділя мироносиць) // Церква й Життя. – 1968. – № 2/65 за березень-квітень. – Рік XII. – С. 3-4.

²⁶ Митрополит Василь Липківський. Проповіді на неділі й свята. Слово Христове до українського народу. – Торонто: Українське Православне Братство ім. Митрополита Василя Липківського, З.Д.А., 1988. – 609 с.

²⁷ Митрополит Василь Липківський. Проповіді на Апостольські Послання. – Чикаго: Вид. «Православний Українець», 1966. – 209 с.

чою Комісією УАПЦ в США. До видання додається стаття про-топресвитера Ігора Губаржевського «Великий православний український богослов»²⁸.

Тексти проповідей публікувались у часописі «Церква і Життя», офіційному органі Українського Православного Братства ім. митрополита Василя Липківського в США майже в кожному числі цього видання у 1950–1970-их рр. Тексти друкувались на перших сторінках журналу з уміщенням фотографії самого митрополита²⁹. Посилань на будь-яке видання цих проповідей редакція не давала. Очевидно, за рішенням редакції проповіді надруковано жирним шрифтом.

У тексті резолюції 12-х річних зборів Українського Православного Братства ім. Митрополита Василя Липківського, що відбулися 5-6 липня 1969 р. у м. Форт-Вейн, Інд., США, повідомлялося про закінчення роботи над виданням проповідей митрополита УАПЦ Василя Липківського³⁰. Учасникам зборів було продемонстровано нове видання і висловлено найщирішу подяку всім членам Братства та окремим особам, які своїми пожертвами прислужилися до виходу в світ цього цінного видання.

У цьому ж числі було уміщено оголошення про вихід друком книги «Проповіді на євангельські теми і Апостольські послання» у видавництві Українського Православного Братства ім. Митрополита Василя Липківського у США. Зазначалося, що у книзі 620 сторінок, полотнона тверда обкладинка темно-синього кольору, прикрашена золотим тисненням орнаменту роботи Юрія Сластіона³¹. До збірки увійшло 197 проповідей на теми євангельські й апостольські.

У наступному числі «Церкви й Життя» окрім рекламного оголошення управою Братства було уміщено статтю-повідомлення про вихід друком збірника проповідей³². До цієї збірки було написано передмову, уміщено світлини Митрополита Василя Липківського та великого Києво-Софійського собору.

²⁸ Митрополит Василь Липківський. Проповіді на Апостольські... – С. 205-209.

²⁹ Див. напр.: Митрополит Василь Липківський. Зустріч старого праведного Симеона з Христом... // Церква і Життя. Орган Українського Православного Братства ім. Митрополита Василя Липківського. – 1968. – № 1/64 за січень-лютий. – Рік XII. – С. 3-5; Його ж. Роля жіноцтва в церковно-християнському житті // Церква і Життя. Орган Українського Православного Братства ім. Митрополита Василя Липківського. – 1968. – № 2/65 за березень-квітень. – Рік XII. – С. 3-4 та ін.

³⁰ Резолюції 12-х річних зборів Українського Православного Братства ім. Митрополита Василя Липківського // Церква й Життя. – 1969. – № 4/73 за липень-серпень. – Рік XIII. – С. 27.

³¹ Церква й Життя. – 1969. – № 4/73 за липень-серпень. – Рік XIII. – С. 2.

³² Проповіді Митрополита Василя Липківського // Церква й Життя. – 1969. – № 5/74 за вересень-жовтень. – Рік XIII. – С. 2-3.

У збірнику проповідей митрополита УАПЦ Василя Липківського було подано дві біографії митрополита, написані ним самим, загальний список його творів, джерела та пояснення до друку проповідей (статистичні дані), 6 фотовідбитків рукопису проповідей авторства митрополита Василя Липківського. Значення цих проповідей для Братства було надзвичайно великим, оскільки наприкінці статті Управа Братства умістила перелік трьох книг, які на думку авторів повинні бути в хаті кожного українця: 1) Святе Письмо, 2) «Кобзар» Тараса Шевченка і 3) Проповіді митрополита УАПЦ Василя Липківського³³.

В ювілейний 50-й рік після відродження УАПЦ на Першому Всеукраїнському православному церковному Соборі УАПЦ 1921 р. Українське Православне Братство ім. Митрополита Василя Липківського умістило лист-звернення до всіх священнослужителів Української Православної Церкви поза межами Батьківщини-України з повідомленням про це видання, подаючи розлогі цитати відгуків, які надійшли від відомих осіб³⁴.

У подальших числах часопису «Церква й Життя» постійно друкувались оголошення про вихід друком цієї книги з докладним описом видання і його ціною. До виходу друком цієї книги до редакції надходили відгуки на опубліковані в журналі проповіді³⁵. Після виходу друком окремого видання, було опубліковано рецензії о. д-ра Семена Гаюка³⁶, прот. М. Гільтайчука³⁷, В. Прохода³⁸, Г. Домашовця³⁹, протопресвитера Демида Бурка⁴⁰,

Окремою брошурою вийшла проповідь Василя Липківського, текст якої є також в збірниках проповідей митрополита УАПЦ⁴¹. Видано також брошуру, присвячену діяльності самого Василя Липківського відверто апологетичного характеру (автор

³³ Проповіді Митрополита Василя Липківського // Церква й Життя. – 1969. – № 5/74 за вересень-жовтень. – Рік XIII. – С. 2-3.

³⁴ Лист-звернення // Церква й Життя. – 1971. – № 3/84 за травень-червень. – Рік XV. – С. 5-6.

³⁵ Бубнюк Я. Оцінка проповідей // Церква й Життя. – 1968. – № 2/65 за березень-квітень. – Рік XII. – С. 6.

³⁶ Гаюк Семен, о., д-р. Неоцінення духовна спадщина // Церква й Життя. – 1970. – № 1/76 за січень-лютий. – Рік XIV. – С. 9-10.

³⁷ Гільтайчук М., прот. Лист до Управи Братства // Церква й Життя. – 1970. – № 1/76 за січень-лютий. – Рік XIV. – С. 10.

³⁸ Прохода В. Відродження незалежності Української Православної Церкви // Церква й Життя. – 1970. – № 3/78 за травень-червень. – Рік XIV. – С. 18-22.

³⁹ Домашовець Г. Монументальна скарбниця слова // Церква й Життя. – 1970. – № 6/81 за листопад-грудень. – Рік XIV. – С. 22-23.

⁴⁰ Бурко Д., прот. Книга Вічної Правди (про книгу проповідей митрополита Василя Липківського) // Церква й Життя. – 1971. – № 2/83 за березень-квітень. – Рік XV. – С. 6-8.

⁴¹ Митрополит Василь Липківський. Проти наклепів, ніби УАПЦ прямує до унії (проповідь). – Нью-Йорк: «Наша Батьківщина», 1967. – 16 с.

Т. Хохітва)⁴². Наприкінці автором брошури зроблено помилковий висновок: не маючи повних даних про смерть Василя Липківського, автор пише, що той загинув на Соловках, а не в Києві, як це було нещодавно з'ясовано⁴³.

В Україні після здобуття нею незалежності у 1991 р. було видано друком невеликий збірник проповідей⁴⁴. Останнє оприлюднення проповідей митрополита Василя Липківського було здійснено на компакт-диску, де вміщено запис 6-ти проповідей у виконанні заслуженого артиста України прот. Петра Бойка (диск є складовою частиною видання невеликої книжки)⁴⁵.

Таким чином проповіді митрополита УАПЦ Василя Липківського через уміщення ним до суто церковних текстів актуальної для вірних інформації, що була відгуком на сучасні їм події, є специфічним джерелом про умови життя та діяльності УАПЦ 1920-1930-х рр.

Проповіді містять короткі і влучні відповіді на болючі проблеми тогочасного життя, зокрема коментар на конфлікти з іншими Церквами, сумніви і хитання, намагання актуалізувати в церковній проповіді сюжети з української історії тощо.

Саме проповіді стали ключовим сюжетом у справі поновлення церковного часопису «Церква й Життя» в США для продовжувачів справи митрополита УАПЦ Василя Липківського. Неоціненним скарбом стали переслані у 1933–1937 рр. рукописи проповідей митрополита Василя Липківського до о. Петра Маєвського, які згодом стали неодмінною складовою на початку кожного числа офіційного органу Українського Православного Братства ім. Митрополита Василя Липківського в США так само як і фото митрополита.

Таким чином слід зазначити, що через обставини знищення УАПЦ (УПЦ) в УСРР і особливості останніх років життя митрополита УАПЦ Василя Липківського (1927-1937) гомілетична спадщина УАПЦ, яка представлена тільки його проповідями, збереглася тільки за межами України. В архівних документах не ви-

⁴² Василь Липківський Митрополит Київський та всієї України (1921-1927). – Торонто: Вид. Укр. Православного Братства св. Володимира, 1989. – 8 с.

⁴³ ЦДАГО України. – Спр. № 65685-ФП. – Арк. 90. Оригінал. Машинопис на бланку. *Опубліковано: Зінченко А.Л. Визволитись вірою. Життя і діяння митрополита УАПЦ Василя Липківського. – К. «Дніпро», 1997. – С. 318; Липківський К. Тіні незабутих предків. – К., 2003. – С. 115. Репресована УАПЦ. Політичні репресії проти священників Української автокефальної православної церкви (1919-1938). За документами ГДА СБ України // З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ / Упорядники: І. Бухарева, С. Кокін, І. Преловська, Г. Смирнов. – К., 2006. – № 1/2 (26/27). – Ч. II. – С. 235.*

⁴⁴ *Митрополит Василь Липківський. Слово Христове до українського народу. Проповіді на неділі і свята. – К.: Біб-ка журналу «Пам'ятки України», 1993. – С. 305-404.*

⁴⁵ *Зінченко А. Митрополит Василь Липківський. – К.: ТОВ «Атлант ЮЕмСі», 2007. – 63 с. – (Стозир'я. Біб-ка укр. родини. Духовні проповідники. Громадські діячі. Правозахисники). – Бібліогр.: с. 61.*

явлено матеріалів гомілетичної спадщини УАПЦ. Всі ці збірники проповідей, які було надруковано за кордоном, складаються з надісланих поштою самим митрополитом Василем Липківським до священника Петра Маєвського.

Очевидно, що цих проповідей було більше, але частина листів не доходила до адресата за кордон через проблеми пересилки такої кореспонденції з УСРР. Можливо, десь у поштових відділеннях і зберігались вилучені посилки і листи митрополита Василя Липківського, але про це сьогодні нічого не відомо. Тому єдиним документальним джерелом для вивчення гомілетичних творів УАПЦ 1920–1930-их рр. є опубліковані в середовищі української церковної діаспори проповіді митрополита УАПЦ Василя Липківського.

протоієрей Михайл ЛЕСЮК

Боротьба з монофізитством та орігенізмом в період правління Юстиніана, V-ий Вселенський Собор

Це історичний екскурс подій після IV-го Вселенського Собору. Нестабільна політична ситуація Візантійської імперії, постійні суперечки навколо Халкидонського оросу і не прийняття його деякими церквами, вимагали від імператора Юстиніана негайного вирішення внутрішньої проблеми між православними і монофізитами. Тут розглядаються причини скликання V Вселенського Собору, перебіг подій та прийняті постанови на ньому.

Ключові слова: *Монофізити. Халкидон. Халкидонський орос. Імператор Юстиніан. Юдікатум. Конституатум. Орігенізм. Справа про «Три глави»*

До VI століття серед представників Церкви і держави утвердилася думка про обов'язок імператора опікуватися спасінням душ своїх підданих через поширення істинної релігії на благо Церкви Христової. Імператори вважалися охоронцями істинної віри нарівні із єпископатом Церкви, і якщо траплялося так, що вони